

A dél-koreai közvetlen külföldi befektetések motivációi a V4 országok autó- és elektronikai iparában¹

*Völgyi Katalin*²

ABSZTRAKT: Dél-Korea a világ egyik legjelentősebb tőkekibocsátó országa. A dél-koreai vállalatok közvetlen külföldi befektetéseinek állománya – különösen 2006-tól kezdve – rendkívül gyors ütemben nő. 1990 és 2018 között a dél-koreai vállalatok közvetlen külföldi befektetéseinek 16,7 százaléka az EU-ba irányult, amelynek közel tíz százaléka a V4 országokat célozta meg. A V4 országokban a dél-koreai befektetések elsősorban az autóiiparban és az elektronikai iparban koncentrálnak. A tanulmány e két iparághoz köthető befektetések motivációit és a befogadó országok húzó tényezőit vizsgálja. Az eredmények azt mutatják, hogy a motivációk alapján piac- és hatékonyságkereső befektetésekről beszélhetünk. A V4 országok legfontosabb húzó tényezői pedig a következők: szabad hozzáférés az európai uniós piachoz, relatíve olcsó termelési bázis, képzett munkaerő, kormányzati ösztönzők, relatíve fejlett infrastruktúra, az EU antidömping intézkedései, és az alkatrészgyártók jelentős anyaországbeli vásárlóinak jelenléte.

KULCSSZAVAK: Dél-Korea, csebolok, autóiipar, elektronikai ipar

JEL-kód: F21, F23

Bevezetés

A tanulmány a dél-koreai vállalatok V4 országokban lévő közvetlen külföldi befektetéseivel (KKB) foglalkozik. A téma két szempontból is figyelemre tarthat számot, egyrészt Dél-Korea már több mint egy évtizede a világ 20 legnagyobb tőkekibocsátó országa közé tartozik, másrészt a V4 országok számára az egyik legfontosabb EU-n kívül befektetőnek számít.

¹ A tanulmány az NKFIH által finanszírozott, OTKA K-120053 szerződésszámú, „Európán kívüli feltörekvő piacok multinacionális vállalatai Kelet-Közép-Európában” című projekt keretében készült.

² Dr. Völgyi Katalin PhD tudományos munkatárs, ELKH Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Világgazdasági Intézet (volgyi.katalin@krtk.hu); adjunktus, Széchenyi István Egyetem

A dél-koreai kormány 2005 után kezdte aktívan ösztönözni a hazai vállalatok külföldi befektetéseit, amelyek állománya 2019-ig, közel tízszeresére, 48,1 milliárd dollárról 440,1 milliárd dollárra nőtt.³ A külföldön befektetett tőke nagy része a dél-koreai nagyvállalatokhoz, a jellemzően egy vagy két család irányítása alatt álló csebolokhoz (pl. Samsung, Hyundai, LG, SK, Lotte, Doosan, GS, Hanwha, Hanjin stb.) köthető, amelyek jelentős nemzetközi szereplőkké váltak olyan ágazatokban, mint az elektronika, telekommunikáció, kőolaj- és földgáztermelés, vegyipar, autóipar, acélipar, hajóipar, építőipar, villamos áram szolgáltatás és a nagy- és kiskereskedelem. A tanulmány elsősorban a V4 országok autóiparában és elektronikai iparában történt dél-koreai befektetésekre koncentrált. Vizsgálja azok motivációit és a tőkebefogadó országok húzó tényezőit.

A tanulmány három részből áll. Az első rész a tanulmány elméleti háttérével foglalkozik, amely a motivációkat és a húzó tényezőket definiálja. A második rész globális áttekintést ad a dél-koreai közvetlen külföldi befektetések trendjeiről, földrajzi és szektorális megoszlásáról, valamint röviden ismerteti a külföldön befektető dél-koreai vállalatokat. A harmadik rész a dél-koreai vállalatok V4 országokban történt befektetéseire fókuszál, kiemelve a két domináns iparágat, az autóipart és az elektronikai ipart.

Elméleti háttér

A tanulmány elméleti háttérét John H. Dunning eklektikus vagy más néven OLI paradigmája adja, amely Jack Behrman azon taxonómiáját használja és egészíti ki, amely a transznacionális vállalatok motivációjának négy típusát különbözteti meg: piac-, erőforrás-, hatékonyság- és stratégiai eszköz kereső. A piackereső beruházások esetében „a transznacionális vállalatok azért fektetnek be egy adott országba vagy régióba, hogy termékekkel vagy szolgáltatásokkal lássák el azok piacait vagy a szomszédos országokét” (Dunning–Lundan, 2008, 69). Sok esetben a befektető korábban az anyaországból történő exporttal látta el ezeket a piacokat. A változást, vagyis a külföldi piac – export helyett – helyi termeléssel való

³ adatok forrása:

<https://unctad.org/en/Pages/DIAE/World%20Investment%20Report/Annex-Tables.aspx>

kiszolgáltatását több tényező magyarázhatja: kereskedelmi akadályok elkerülése, a helyi piac nagysága és várható növekedése, a földrajzi távolság vagy kulturális távolság költségeinek csökkentése, a helyi igényekhez való igazodás, és a fő beszállítók vagy vevők külföldre követése (Szentés, 2005). Az erőforráskereső beruházások esetében a transznacionális vállalatok célja olyan meghatározott erőforrások megszerzése, amelyek nem elérhetők az anyaországában (pl. természeti erőforrások, nyersanyagok, technológiai képesség, menedzsment/marketing szaktudás, szervezeti készségek) vagy olcsóbban érhetőek el a tőkebefogadó országban, mint az anyaországban (pl. nagy tömegben rendelkezésre álló, képzetlen vagy betanított munkaerő) (Franco–Rentocchini–Marzetti, 2008). Napjainkban az erőforráskereső kifejezést elsősorban a természeti erőforrások, nyersanyagok megszerzésére irányuló befektetésekre használják. „A hatékonyságkereső közvetlen külföldi befektetések olyan módon racionalizálják a korábban megvalósított erőforrás- és piackereső beruházások struktúráját, hogy a befektető vállalat hasznot húzzon a földrajzilag szétszóró tevékenységek együttes irányításából. A hatékonyságkereső közvetlen külföldi befektetések két típusát különböztethetjük meg. Az egyik típus esetében a befektető vállalat kihasználja a különböző országokban (fejlett és fejlődő) a termelési tényezők rendelkezésre állásában és relatív költségében meglévő eltéréseket. A másik típus esetében, a befektetés két hasonló struktúrájú és gazdasági fejlettségű ország között jön létre, amely úgy van tervezve, hogy a befektető vállalat hasznot húzzon a méretgazdaságosságból, a termelés nagyobb választékából és a fogyasztói ízlés és beszállítói készségekben meglévő különbségekből” (Dunning–Lundan, 2008, 72). A stratégiai eszköz kereső transznacionális vállalatok általában más vállalatok eszközeit vásárolják fel vagy olvadnak össze azokkal, hogy „hosszú távú stratégiai céljaikat – különösen a globális versenyképességük fenntartását vagy javítását – támogassák” (Dunning–Lundan, 2008, 72). „Nemzetközi piacra lépésüket olyan stratégiai teremtett eszközök, mint a technológia, márka, disztribúciós hálózat, K+F létesítmény és vezetői szakértelem megszerzése motiválja” (United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD, 2006, 142). Az egyes motivációkhoz számos meghatározó gazdasági tényező kapcsolható, amelyek a vállalatok nemzetközi terjeszkedését ösztönzik, valamint nem hagyható figyelmen kívül a kormányzati politika szerepe sem. Ezeket összefoglaló néven hívhatjuk toló (push) vagy húzó (pull) tényezőknek, attól függően, hogy a tőke kibocsátó

vagy a tőkebefogadó ország szempontjából vizsgálódunk. Jelen tanulmány ezutóbbi szempontból elemzi a dél-koreai befektetéseket a V4 országokban.

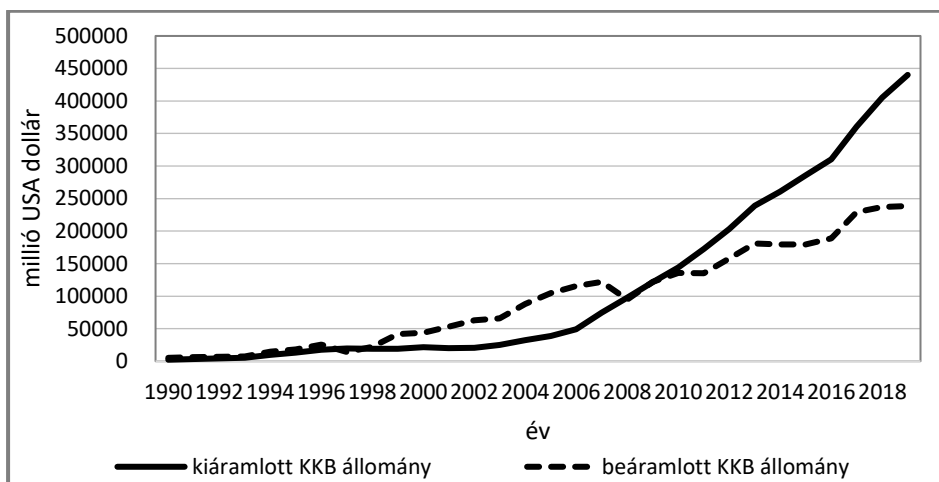
Dél-koreai közvetlen külföldi befektetések a világban

A kifelé irányuló közvetlen külföldi befektetések trendjei

A fejlődő országok növekvő súlya a globális kifelé irányuló közvetlen külföldi befektetésekből az 1990-es évek óta megfigyelhető trend, amelyben az ázsiai feltörekvő gazdaságok jelentős szerepet játszanak. 2014-ben a fejlődő Ázsia régió a globális kifelé irányuló közvetlen külföldi befektetésekből 31,7 százalékkal részesedett, amellyel Észak-Amerikát és Európát is megelőzte, és a legnagyobb KKB kibocsátó régió volt.⁴ A 2010-es évtized második felében a fejlődő Ázsia régió – Európa mögött és Észak-Amerika előtt – a második legnagyobb KKB kibocsátó régió volt. A fejlődő Ázsia régió országai közül Dél-Korea – globálisan is – meghatározó tőkekibocsátó országgá vált. Dél-Korea az egy főre jutó GNI alapján a fejlett vagy magas jövedelmű országok közé tartozik, ugyanakkor az ország ipari fejlődése és a vállalatainak nemzetköziesedése – az USA-hoz, Nyugat-Európa-hoz vagy Japánhoz képest – időben megkésve következett be, ezért tartozik a fejlődő Ázsia régió országcsoportba. Dél-Korea több mint egy évtizede szerepel az UNCTAD által összeállított húsz legnagyobb tőkekibocsátó ország listáján. 2019-ben a kilencedik legnagyobb tőkekibocsátó ország volt a világon, valamint egy évtizede nettó tőkekibocsátó országgá vált, vagyis a dél-koreai vállalatok KKB-állománya meghaladja a befogadott KKB-állományt.

⁴ adatok forrása:

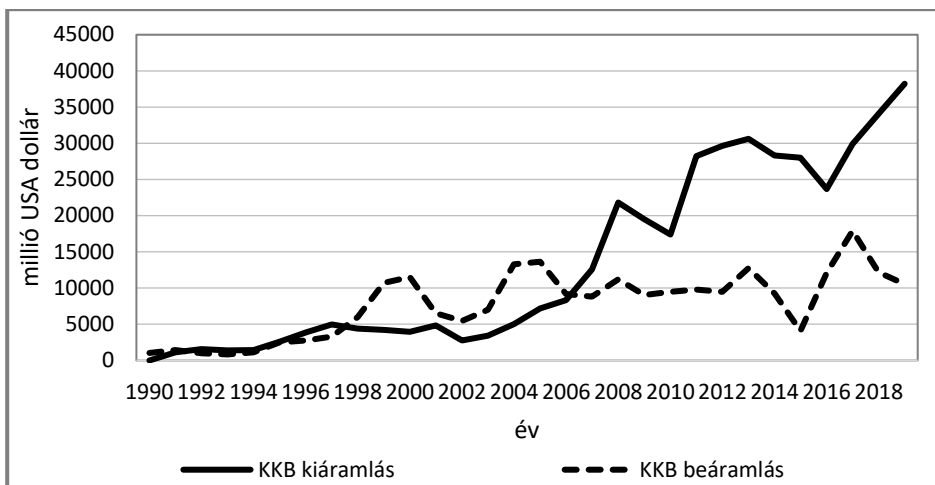
<https://unctad.org/en/Pages/DIAE/World%20Investment%20Report/Annex-Tables.aspx>

1. ábra: Dél-Korea kiáramlott és beáramlott KKB állománya

Forrás: UNCTAD, World Investment Report, Annex Tables

Dél-Koreában a közvetlen külföldi befektetések be- és kiáramlása az 1980-as évek végéig mérsékelt volt a restriktív KKB rezsimmek és a tőkekorlátozásoknak köszönhetően. A dél-koreai kormány az 1980-as évek elejétől, de különösen 1987-től kezdte el lazítani a közvetlen külföldi befektetéseket érintő korlátozásokat. A kormányzati politika változásában a fizetési mérleg többlete, az emelkedő belföldi inputárak és a von felértékelése egyaránt meghatározó szerepet játszott. (Az átfogó piaci nyitás mind a beáramló, mind a kiáramló befektetések esetében csak az 1997-1998-as gazdasági válság után következett be (Sa-Kong-Koh, 2010)). Részben a kezdeti korlátozásokat csökkentő intézkedéseknek köszönhetően, a közvetlen külföldi befektetések be- és kiáramlása jelentősen nőtt. A kiáramlás általában kismértékben, de meghaladta a beáramlás mértékét. Majd az 1997-1998-as gazdasági válság következtében mindkettő csökkent. Ekkor, rövid ideig ugyan, de a közvetlen külföldi befektetések beáramlása meghaladta a kiáramlást. Ez utóbbi azért történt, mert a sokkal liberálisabbá váló KKB rezsimm (amelyet részben az IMF kényszerített az országra) lehetővé tette a bajba jutott dél-koreai vállalatok felvásárlását, miközben a dél-koreai vállalatok tengerentúli terjeszkedését korlátozta a hazai pénzügyi válság. 2000-től a kifelé irányuló közvetlen külföldi befektetések azonban gyorsan elkezdtek nőni, és újra meghaladták a beáramló közvetlen külföldi befektetéseket (Hill-Jongwanich, 2011).

2. ábra: **KKB ki- és beáramlás Dél-Koreában**

Forrás: UNCTAD, World Investment Report, Annex Tables

A dél-koreai kormány 2005-től kezdte el aktívan ösztönözni a hazai vállalatok külföldi befektetéseit, amelynek hatása a kifelé irányuló közvetlen külföldi befektetések gyors megugrásában mutatkozott meg. Oh és Mah (2017) a kormányzat 2005 utáni ösztönző politikáját tekinti a kifelé irányuló befektetések egyik fő hajtóerejének, amely a külföldön befektethető összeg korlátját megszüntette, kedvezőbb biztosítási szabályokat teremtett, és növelte a befektetők által igénybe vehető pénzügyi támogatásokat. A dél-koreai kormány a közvetlen külföldi befektetéseket négy fő eszközzel támogatja: pénzügyi támogatás (a Koreai Eximbank hitelt nyújt kis- és közepes vállalatok számára a befektetett tőke 90%-ának mértékéig), kedvező adózás (pl. kettős adózás elkerülése), tengerentúli befektetési szolgáltatások (pl. Koreai Exportbiztosító Társaság biztosítást kínál háborús és polgári konfliktusok, kisajátítás, inkonvertibilitás, valamint új befektetések szerződési kockázataira esetén), intézményi szolgáltatások (pl. különböző intézmények (Koreai Eximbank, Stratégiai és Pénzügyi Minisztérium, Nemzetközi Menedzsment Intézet) tájékoztatási szolgáltatása) (Kim–Rhee, 2009).

2006-ban a dél-koreai vállalatok 12,5 milliárd USA dollárt ruháztak be külföldön, 2019-ben már több mint 35,5 milliárd USA dollárt. Ugyanezen időszak alatt a dél-koreai KKB-állomány értéke 48,1 milliárd dollárról 440,1 milliárd dollárra nőtt.⁵

A dél-koreai befektetők

A dél-koreai közvetlen külföldi befektetések nagy része egy vagy két család által irányított konglomerátumokhoz, vagy más néven csebolokhoz köthető, amelyek az 1990-es években kezdtek el nemzetköziesedni. Az 1997-1998-as pénzügyi válság ugyan rövid időre, de visszavetette ezt a folyamatot, sok dél-koreai vállalat felszámolás alákerült, másoknak a tengerentúli leányvállalataikat kellett átstrukturálniuk, vagy végleg bezárniuk. A csebolok nemzetköziesedése a 2000-es évtized második felében vett újabb lendületet (Plottier–Park, 2020). Az UNCTAD által összeállított, fejlődő és átmeneti gazdaságok top 100 vállalati listáján, amely a külföldi eszközérték alapján rangsorolja a vállalatokat, több dél-koreai csebol képviselteti magát: Samsung (Samsung Electronics Co., Ltd.), Hanwha (Hanwha Corporation), Hyundai (Hyundai Motor Company/Kia Motors, Hyundai Mobis), SK (SK Holdings Co., Ltd.), Doosan (Doosan Corp.), LG (LG Electronics). Ezenkívül a listán szerepel még a világ egyik legnagyobb acélipari vállalata, a POSCO is, amelyet még részben állami tulajdonnal 1968-ban alapítottak, majd a 2000-es évek elején privatizáltak (POSCO 2020). Viszonylag rövid időn belül, három évtized alatt a dél-koreai konglomerátumok jelentős nemzetközi szereplőkké váltak olyan ágazatokban, mint az elektronika, telekommunikáció, kőolaj- és földgáz-kitermelés, vegyipar, autóipar, acélipar, hajóipar, építőipar, villamos áram szolgáltatás és a nagy- és kiskereskedelem. A csebolokhoz képest, időben valamivel később a dél-koreai kis- és közepesvállalatok is elkezdtek nemzetköziesedni (Nicolas–Thomsen–Bang, 2013), amelynek következtében súlyuk a kiáramló közvetlen külföldi befektetésekben – 1990 és 2000 között – 17 százalékról 40 százalékra nőtt. Majd 2014-ig 9 százalékra mérséklődött, amely azzal magyarázható, hogy a kiáramló közvetlen külföldi befektetéseken belül a feldolgozóipar súlya csökkent, miközben a nagy összegű befektetéseket igénylő kitermelő ágazaté viszont nőtt (Herreros–

⁵ adatok forrása:

<https://unctad.org/en/Pages/DIAE/World%20Investment%20Report/Annex-Tables.aspx>

Inoue–Mulder, 2018). Az utóbbi néhány évben a trend újra megfordult, és 2018-ban a kis- és közepesvállalatok a dél-koreai kiáramló közvetlen külföldi befektetések egyötödéért feleltek (Plottier–Park, 2020). A kifelé irányuló közvetlen külföldi befektetésekkel kapcsolatban, a csebolok és a kis- és közepesvállalatok mellett, az állami tulajdonú vállalatok szerepét is mindenképpen meg kell említeni. Az olyan állami tulajdonú vállalatok, mint a Koreai Állami Olajvállalat, Koreai Erőforrás Vállalat, Koreai Villamosenergia Vállalat vagy a Koreai Gáz Vállalat, azért fektetnek be külföldön, hogy biztosítsák a nyersanyagokat és energiahordozókat a dél-koreai gazdaság számára. A kitermelő ágazat súlyának fentebb említett növekedéséhez, főleg 2006-tól kezdve, ők is nagymértékben hozzájárultak.

A kifelé irányuló közvetlen külföldi befektetések földrajzi és szektorális megoszlása

A Koreai Eximbank adatai alapján, 1990 és 2018 között a dél-koreai közvetlen külföldi befektetések 38,4 százaléka Ázsiába irányult. A második és harmadik legjelentősebb célrégió Észak-Amerika és Európa volt, 25,7 illetve 16,7 százalékos részesedéssel. Ha a vizsgált időszakot kettéosztjuk (1990-2006; 2007-2018), akkor láthatjuk, hogy Ázsia súlya valamelyest mérséklődött, miközben Európa és az USA súlya növekedett a második periódusban.

1. táblázat: A dél-koreai közvetlen külföldi befektetések földrajzi megoszlása 1990 és 2018 között (%)

Afrika	0,9
Ázsia	38,4
Közép- és Dél-Amerika	12,1
Európa	16,7
Közel-Kelet	1,8
Észak-Amerika	25,7
Óceánia	4

Forrás: saját számítás a Koreai Eximbank adatai alapján

A dél-koreai kifelé irányuló közvetlen külföldi befektetések legfontosabb célországa az USA (23,2 %), amelyet Kína (14,3 %) követ. Vagyis csupán két ország a dél-koreai közvetlen külföldi befektetések több mint egyharmadáért felel. Mindezek ellenére a vizsgált időszakra (1990-2018)

elmondható, hogy a dél-koreai közvetlen külföldi befektetések célszágok tekintetében diverzifikáltibbakká váltak. A dél-koreai vállalatoknak 1990-ben 67, míg 2018-ban már 149 országban voltak befektetéseik (Plottier–Park, 2020).

2. táblázat: A dél-koreai közvetlen külföldi befektetések szektorális megoszlása 1990 és 2018 között (%)

Mezőgazdaság, erdészet, halászat	0,4
Bányászat, kőfejtés	13,8
Feldolgozóipar	32,2
Villamosáram-, gáz-, gőzellátás, légkondicionális	2,2
Vízellátás, szennyvíz gyűjtés és kezelése, hulladékgyártás, hulladékanyag hasznosítása	0,2
Építőipar	2,8
Nagy- és kiskereskedelem	11,7
Szállítás és raktározás	2,0
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	1,2
Információ és kommunikáció	2,8
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	18,2
Ingtatlanügyletek	8,6
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	1,3
Üzleti létesítmények menedzselése, üzleti támogatási szolgáltatások, bérbeadás, lízing	1,6
Közigazgatás, honvédelem, kötelező társadalombiztosítás	0,1
Oktatás	0,1
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	0,2
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	0,4
Egyéb	0,1

Forrás: saját számítás a Koreai Eximbank adatai alapján

A dél-koreai közvetlen külföldi befektetések szektorális megoszlása a feldolgozóipar dominanciáját mutatja, amelyhez az összes befektetés közel egyharmada (32,2 százaléka) köthető. A feldolgozóipart követi a pénzügyi és biztosítási ágazat 18,2 százalékos részesedéssel. További, 10 százalék feletti részesedéssel bíró ágazatok a bányászat, kőfejtés (kitermelő ágazat) (13,8 százalék) és a nagy-és kiskereskedelem (11,7 száza-

lék). Az előbb említett négy ágazatba irányult a dél-koreai vállalatok összes befektetésének háromnegyede (75,9 százalék). Ha kettéosztjuk a vizsgált időszakot, akkor láthatjuk, hogy a feldolgozóipar súlya csökkent. 2006 előtt az összes befektetés több mint fele (52,8 százalék) irányult a feldolgozóiparba, 2006 után viszont már csak 28,1 százaléka, miközben a kitermelő ágazat súlya jelentősen (5,6 százalékról 15,4 százalékra) nőtt a két időszakot összehasonlítva. A súlyvesztés ellenére továbbra is első számú befektetési célpont a feldolgozóipar, amelyen belül az elektronikai termékeket és alkatrészeket, elektromos berendezéseket, járműveket és alkatrészeket, petrokémiai és fémtermékeket gyártó ágazatok meghatározók. 2006 és 2018 között az autó- és autóalkatrész-gyártásba irányuló dél-koreai befektetéseken belül Szlovákia volt az 5. legjelentősebb célország Kína, Mexikó, India és az Egyesült Államok mögött. Az elektronikai alkatrész gyártásába irányuló dél-koreai befektetések 4. legjelentősebb célországa Lengyelország volt, Kína, Vietnám és az Egyesült Államok mögött (Plottier–Park, 2020). A következő fejezet részletesebben foglalkozunk a Szlovákiát és Lengyelországot is magában foglaló V4 csoportba irányuló dél-koreai befektetésekkel.

A dél-koreai közvetlen külföldi befektetések a V4 országokban

A Koreai Eximbank adatai alapján, 1990 és 2018 között a dél-koreai vállalatok 62,2 milliárd USA dollárt fektettek be az EU28 országokba, amelynek közel egytizede (9,8 százaléka) a V4 országokba irányult. A V4-ben történt dél-koreai befektetések 91,1 százaléka a feldolgozóiparhoz köthető, miközben az EU28 szintjén ez az arány csak 18,9 százalék, vagyis a V4 országokban, az európai uniós átlaghoz képest a feldolgozóipar felülreprezentáltsága állapítható meg. Jelen tanulmány elemzése alapvetően erre a szektorra (ezen belül az autóiiparra és az elektronikai iparra) korlátozódik majd. Az Amadeus adatbázisból történő 2019-es lekérdezés és saját számítások alapján körülbelül 430 dél-koreai vállalat működik a V4 országokban. Dél-Korea az egyik legjelentősebb EU-n kívüli befektető a V4 országok számára. A V4 országokban jelen vannak a legjelentősebb csebolok (Samsung, Hyundai, LG, SK, Lotte, Doosan, GS, Hanwha, Hanjin stb.). Valamint a fentebb már említett acélipari vállalatnak, a POSCO-nak is van érdekeltsége a V4 országcsoportban. A dél-koreai befektetések domináns része az autóiipar és az elektronikai ipar vertikumához köthető. Jelen tanulmány elsősorban a Hyundai/Kia, Samsung

és az LG befektetésekkel foglalkozik. A V4 országokban két dél-koreai autógyár működik, Szlovákiában (Zsolna) a Kia és Csehországban (Nošovice) a Hyundai, de ezenkívül még számos autóiipari alkatrészgyártó vállalat is jelen van, mégpedig a következő alágazatokban: műanyag- és vegyipar, vas- és acélipar, textilipar, elektrotechnika, gépipar, kompozit anyagok gyártása stb. Ezek a vállalatok gyakran a két autógyár beszállítói, sőt előfordul az is, hogy az anyavállalatok között kereszttulajdonlás áll fent, vagyis az autógyár és a beszállító tulajdonképpen egy cégcsoporthoz tartoznak. Az elektronikai iparban hasonló jelenséget látunk. A Samsung és az LG V4 országokban lévő gyárait számos dél-koreai alkatrész-beszállító szolgálja ki. A feldolgozóipar mellett dél-koreai vállalatok tevékenykednek a szolgáltatás szektor olyan ágazataiban is, mint például a logisztika, raktározás, pénzügy, ingatlanügyletek, építőipar, IT szolgáltatások, nagykereskedelem (pl. gépjárművek, háztartási fogyasztási cikkek), utazásszervezés, szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás stb.

A továbbiakban csak a dél-koreai autóiipari és elektronikai beruházásokkal foglalkozunk. Kiemelt figyelmet fordítunk a befektetések mögött rejlő motivációk és húzó tényezők bemutatására.

Autóiipar

Az 1990-es években a V4 országok elkezdtek megnyitni a gazdaságukat a közvetlen külföldi befektetések előtt, amelyek ipari átstrukturálódást, modernizációt és gazdasági fejlődést eredményeztek. A V4 országok számára, „az 1990-es és 2000-es években az autóiipar került a KKB által hajtott fejlesztési stratégia élvonalába, amelynek keretében a külföldi transznacionális vállalatok jelentős tőkeberuházásokkal átvették, átstrukturálták, illetve az európai és globális termelési hálózatba integrálták a kelet-közép-európai autóiipart” (Pavlínek, 2015, 209). A V4 országokba befektető járműgyártók előfutára a Daewoo Motors volt, amely 1995-ben saját márkás termékeknek és haszongépjárművek gyártása érdekében felvásárolta a Varsóban, illetve Lublinban található, állami tulajdonú FSO és FSC gyárat, majd 1998-ban (az osztrák Steyr vállalattal közösen) 50,2 százalékos részesedést szerzett a tehergépkocsikat gyártó cseh Aviában. Végül, az 1997-1998-as ázsiai pénzügyi válság alatt a Daewoo csoport összeomlott, és értekesítette a lengyel- és csehországi befektetéseit. A V4 országokban a dél-koreai autógyártók második hullámát a Hyundai és a Kia zöldmezős beruházásai képviselik, amelyek mindkét vállalat első és eddig egyetlen gyárai Európában. A Kia a szlovákiai Zsolnán 2006-ban kezdte meg a működését, míg a Hyundai a közelben, de a határ másik

oldalán, a csehországi Nošovicében 2008 óta gyártja a személygépkocsikat. A KKE régióba mindkét vállalat azért fektetett be, hogy egy relatíve olcsóbb termelési bázisról elégítsék ki az európai uniós piac növekvő keresletét (piac- és hatékonyság kereső motiváció). Befektetési döntésüket jelentősen befolyásolta a V4 országok 2004-es európai uniós csatlakozása is, amely egyet jelentett a regionális piachoz való szabad hozzáféréssel. Az előbbi tényezőkön túl, a szakképzett munkaerő, a kormányzati ösztönzők és a relatíve fejlett infrastruktúra is szerepet játszott a dél-koreai befektetők választásában (Doležalová–Dailida 2016; Dore, 2004). A dél-koreai autógyártók a V4 országokba magukkal hozták a hazai beszállítóikat (piackereső motiváció), amelyek az autóipar különböző alágazataiban tevékenykednek. Ezek közül a legjelentősebbek, amelyek két vagy három V4 országban is jelen vannak: Mobis (tengely és vezérlőpult, fékrendszer), Yura (kábel), Hanon Systems (légkondicionáló), Sungwoo High-tech (fém karosszéria-alkatrész), Sejong (kipufogórendszer), Seoyon E-HWA (műanyag beltéri alkatrészek), Dymos (autóülés), Donghee (felfüggesztés és üzemanyagtartály) and Hysco (acéltermékek). A dél-koreai autó- és autóalkatrészgyártók integrálódtak a V4 országok autóipari klaszterébe, ahol számos nyugat-európai, amerikai és japán autógyártó és autóipari alkatrészgyártó is jelen van. Az autóipari ellátási láncok jelenléte és az autóipari hagyományok a V4 országokban szintén fontos húzó tényezők a dél-koreai vállalatok számára.

Elektronikai ipar

A V4 országokban – az autóipar mellett – a fogyasztói elektronika is rendkívül vonzó a külföldi befektetők, köztük a dél-koreai vállalatok számára. A Samsung és az LG (körülvéve számos beszállítóval) az 1990-es évektől kezdve mind a négy visegrádi országban jelen van gyártó vagy szolgáltató tevékenységgel. A Samsung Electronics 1989-ben Jászfényszarun először a magyar TV gyártó vállalattal, az Orionnal hozott létre közös vállalatot, majd 1990-ben egyedi tulajdonosa lett az ottani gyárnak, amelyet azóta is folyamatosan fejleszt. Később 1998-ban az angliai TV gyártását is áthelyezte Magyarországra, és időközben 1996-ban értékesítési irodát nyitott a lengyel fővárosban, Varsóban. 1992-ben az LG Electronics (korábbi néven Goldstar) az első értékesítési irodáját és regionális központját Budapesten hozta létre, majd 1999-ben megnyitotta az első gyárat a lengyelországi Mlawába, ahová áttelepítette az angliai TV gyártását (Kim–Kim, 2006). 1994-ben a Daewoo Electronics TV gyárat nyitott a lengyelországi

Pruszkowban, amely 2009-ig működött. Dél-Korea korai elektronikai befektetői a V4 országokban olcsó termelési helyet kerestek, hogy az elektronikai termékek iránti európai keresletet kielégítsék (Radosevic, 2004) (piac- és hatékonyság kereső motiváció).

A V4 országok közelgő európai uniós csatlakozása (2004) jelentős szerepet játszott a dél-koreai befektetések megugrásában a régió fogyasztói elektronika szektorában. A V4 országok a relatíve olcsó termelési bázis mellett, kereskedelmi korlátoktól mentes piacra jutást biztosítottak az EU irányába, amely még vonzóbbá tette őket a piac- és hatékonyságkereső befektetők számára. Az EU által az ázsiai országokból származó termékekre (TV, hűtőgép, bicikli, PET) kivetett antidömping vámok további ösztönzést jelentettek az EU-n belüli gyárak létrehozására (Kaliszúk, 2016). Az európai uniós piachoz való hozzáférése és az alacsony munkaerőköltségeken kívül, a kormányzati ösztönzők és a megfelelő minőségű infrastruktúra is alátámasztotta a dél-koreai befektetők V4 országok iránti növekvő érdeklődését.

Ahogy fentebb említettük, a Samsung Electronics az 1990-es évek elejétől jelen van Magyarországon. Fő tevékenysége TV készülékek összeszerelése, amely először a színes TV-vel kezdődött, majd – a technológiai fejlődésnek megfelelően – a LED majd OLED TV-vel folytatódott. Az ezredfordulót követően a közvetlen külföldi befektetések felfutásával újabb Samsung befektetések érkeztek a V4 országokba. 2000-ben a Samsung Electro-Mechanics alapított leányvállalatot Szigetszentmiklóson, TV készülékek elektronikus alkatrészeinek gyártása érdekében. A Samsung a gyáregységet 2016-ig működtette, majd a kínai Express LUCK Industrial vállalatnak értékesítette. 2002-ben a Samsung SDI katódsugaras és plazma képernyőpaneleket gyártó vállalat kezdte meg működését Gödön, amelyet 2014-ben bezártak a plazma TV készülékek iránti kereslet visszaesése miatt. A gyárat 2017-ben újra nyitották, és azóta az európai piacra szánt elektromos autókba épülő akkumulátorokat állítanak elő benne.

A Samsung Electronics 2002-ben a második TV gyárat a szlovákiai Galántán nyitotta meg. A barcelonai termelését helyezte át Galántára (hatékonyságkereső motiváció). 2008-ban a Samsung Electronics LCD új gyára kezdte meg LC panelek (LCD TV készülékek fő alkatrésze) gyártását a szlovákiai Vedrődön. Az itt előállított termékek nagy része vagy a galántai gyárba, vagy a szlovákiai Nyitrán lévő Foxconn gyárba kerül

(Slovak Investment and Trade Development Agency (SARIO), 2011) (piackereső motiváció). Szlovákiában jelenleg a Samsung Electronics leányvállalatai a legjelentősebb elektrotechnikai vállalatok. Ugyanakkor 2018-ban a cég bejelentette, hogy hatékonysága növelése érdekében egyik gyárat hamarosan bezárja, további gyárainak termelését pedig összevonja.

A Samsung 2000-ben a lengyel fővárosban, Varsóban K+F intézetet nyitott, hogy az európai piac igényeit kielégítse, miközben növelte a gyártó egységeit a V4 országokban. „Az intézet gyors ütemben fejlődött, és a legnagyobb, valamint leggyorsabban növekvő modern technológiával bíró K+F központtá nőtte ki magát a kelet-közép-európai régióban. Az intézet földrajzilag is terjeszkedett, és 2011-ben Poznanban és 2013-ban pedig Lódzban és Krakkóban új fiókokat hozott létre” (Magasházi, Szi-jártó, & Tétényi, 2015). A Samsung Electronics ugyan új TV gyárat nem alapított Lengyelországban, de azért, hogy a háztartási eszközök európai piacán vezető pozíciót szerezzen, 2009-ben felvásárolta a Wronkiban lévő lengyel Amica gyárat (piackereső motiváció). Figyelembe véve a dél-koreai hűtőgépekre 2006-ban kivetett antidömping vámokat (LG, Daewoo Electronics) ez a felvásárlás megelőző lépésnek is tekinthető (Kaliszuk, 2016). Ezen túlmenően az Amica felvásárlása nemcsak az európai értékesítés növeléséről szólt, hanem más olyan húzó tényezőket is megemlíthetünk, mint a vállalat fejlett technológiája, képzett munkaereje (stratégiai eszköz kereső motiváció) vagy stratégiai elhelyezkedése, amelyek szintén jelentős szerepet játszottak a felvásárlásban.

Ami Csehországot illeti, ott a Samsung Electronics gyártóegységekkel ugyan nem rendelkezik, viszont 2005 óta Prágában értékesítéssel és üzletfejlesztéssel foglalkozó leányvállalatot (Samsung Electronics Czech and Slovak) üzemeltet.

A Samsung mellett érdemes megemlíteni a másik jelentős dél-koreai elektronikai vállalatot, az LG Electronicsot, amely a V4 országok közül különösen Lengyelországban bír erőteljes jelenléttel, ahol több leányvállalatot is működtet. Az LG 1999-ben nyitotta meg a TV összeszerelő gyárat Mlawában, amelyet 2006-ban egy újabb gyáregységgel bővített. A Samsung Electronics gyáraihoz hasonlóan az LG gyárakban is folyamatos a TV készülékek technológiai fejlesztése. 2006-ban Wroclawban új gyárat is nyitott, ahol az EU által bevezetett antidömping intézkedések elkerülése érdekében LCD TV készülékek mellett hűtőszekrényeket (valamint mosógépeket) is el kezdett gyártani a vállalat. A növekvő európai kereslet kielégítése érdekében az LG Wroclawban további leányvállalatok alapításával úgynevezett LG Lengyelország Klasztert is létrehozott. A klaszter

tagjai a 2006-ban megnyitott, invertereket és áramtermelő modulokat gyártó LG Innotek, a 2005-ben induló, LCD modulokat gyártó LG Display (korábban LG. Philips Display), valamint a szintén 2005 óta működő, polarizátort gyártó LG Chem. Ez a termelési klaszter az LG fő európai termelési központjaként szolgál és – beleértve a beszállító vállalatok alkalmazottait is – több mint 10 000 ember foglalkoztat (Dudás, 2015).

A Samsung és az LG a V4 országok fogyasztói elektronika szektorának fontos szereplői, amelyek további dél-koreai alkatrészgyártó vállalatokat vonzottak a V4 országokba (piackereső motiváció).

3. táblázat: A Samsung és az LG néhány dél-koreai beszállítója

Samsung	LG
Dong Jin Precision (2003, Szlovákia)	Heesung Electronics (2005, Lengyelország)
Nuritech SK (2004, Szlovákia)	Dong Yan Electronics (2004, Lengyelország)
Seong Ji (2005, Szlovákia; 2009, Magyarország)	Dongseo (2006, Lengyelország)
Hansol Technics Europe (2007, Szlovákia)	Starion (2006, Lengyelország)
Fine DNC (2007, Szlovákia)	Ssang Geum (2005, Lengyelország)
Jin Young G&T (2009, Szlovákia)	
Sangjin Micron (2012, Magyarország)	

Forrás: Amadeus

Végül érdemes néhány olyan befektetőt is megemlíteni, amelyek szolgáltatásokat nyújtanak a termelő vállalatoknak, például a Nepco hulladékgazdálkodási szolgáltatásokat biztosít a Samsung gyárak számára Magyarországon és Szlovákiában, a Hyundai Glovis pedig logisztikai szolgáltatásokat a csehországi Hyundai és a szlovákiai Kia gyár számára. Ezek a vállalatok a hazai vásárlóikat követték külföldre, hogy újabb piacot szerezhessenek (piackereső motiváció).

Következtetések

Dél-Korea a világ egyik legjelentősebb tőke kibocsátó országa. Európa – Ázsia és Észak-Amerika mögött – a dél-koreai közvetlen külföldi befektetések harmadik legfontosabb célrégiója. 1990 és 2018 között a dél-koreai közvetlen külföldi befektetések 16,7 százaléka irányult Európába. Az

európai befektetések közel egytizede a V4 országokban történt. Az európai átlaghoz képest a feldolgozóipar felülreprezentált a V4 országokban, ahol a befektetések több mint 90 százaléka ehhez a szektorhoz köthető. A feldolgozóiparon belül az autóipar és az elektronikai ipar különösen vonzó a dél-koreai vállalatok számára. A tanulmány is elsősorban ezekkel a befektetésekkel foglalkozik. Vizsgálja azok motivációit és a tőkebefogadó országok húzó tényezőit. Kiemelten kezeli a Hyundai/Kia, Samsung, LG és beszállítóik befektetéseit. Az eredmények azt mutatják, hogy a motivációk alapján piac- és hatékonyságkereső befektetésekről beszélhetünk. A V4 országok legfontosabb húzó tényezői pedig a következők: szabad hozzáférés az európai uniós piachoz, relatíve olcsó termelési bázis, képzett munkaerő, kormányzati ösztönzők, relatíve fejlett infrastruktúra, az EU antidömping intézkedései, és az alkatrészgyártók jelentős anyaországbeli vásárlóinak jelenléte.

Irodalomjegyzék

- Doležalová, E. – Dailida, Y. (2016): Foreign direct investments in the Czech automotive industry: A case study of Hyundai Motor Company (Master Thesis).
Forrás: <https://openaccess.nhh.no/nhh-xmlui/handle/11250/2403794>
- Dore, C. (2004): Plant background. Kia Press.
Forrás: <https://press.kia.com/content/dam/kiapress/EU/download-files/Corporate/1087657378slovakia-Plant-Background.doc>
- Dudáš, T. (2015): Korean investments in V4 countries: Past, present and trends for the future. In M. Grešš, & M. Grančay (Eds.), Mutual relations between the Republic of Korea and V4 countries in trade and investment: Conference Proceedings – International Scientific Conference and Workshop (pp. 120-129). Bratislava: Vydavateľstvo Ekonóm. ISBN: 978-80-225-4207-4
- Dunning, J. H. – Lundan, S. M. (2008): Multinational enterprises and the global economy (2nd ed.). Cheltenham: Edward Elgar. ISBN: 978-1-84720-122-5
- Franco, C. – Rentocchini, F. – Marzetti, G. V. (2008): Why do firms invest abroad? An analysis of the motives underlying foreign direct investment. ETSG 2008 Warsaw, Tenth Annual Conference, 11-13 September 2008, University of Warsaw and Warsaw School of Economics
Forrás: <http://www.etsg.org/ETSG2008/Papers/Franco.pdf>
- Herreros, S. – Inoue, K. – Mulder, N. (Eds.) (2018): Innovation and SME internationalization in Korea and Latin America and the Caribbean: Policy experiences and areas for cooperation. Project Documents, (LC/TS.2018/67), Santiago: United Nations.
Forrás: https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/44147/S1800714_en.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Hill, H. – Jongwanich, J. (2011): Asia rising: Emerging East Asian economies as foreign investors, ANU Working Papers in Trade and Development, 7.
Forrás: https://acde.crawford.anu.edu.au/sites/default/files/publication/acde_crawford_anu_edu_au/2016-12/wp_econ_2011_07_hill_jongwanich.pdf
- Kaliszuk, E. (2016): Chinese and South Korean investment in Poland: a comparative study. *Transnational Corporations Review*, 8(1), pp. 60-78. ISSN: 1925-2099
DOI: <https://doi.org/10.1080/19186444.2016.1162483>
- Kim, J. M. – Rhee, D. K. (2009): Trends and determinants of South Korean outward foreign direct investments. *Copenhagen Journal of Asian Studies*, 27(1), pp. 126-154. ISSN: 2246-2163. DOI: <https://doi.org/10.22439/cjas.v27i1.2288>
- Kim, D. J. – Kim, Y. C. (2006): Newly industrializing economies and international competitiveness: Market power and Korean electronics multinationals. Basingstoke: Palgrave Macmillan. ISBN: 978-0-230-00204-3
- Magasházi, A. – Szijártó, N. – Tétényi, A. (2015): Integrated in global value chains by Korea-V4 participation. In M. Grešš, & M. Grančay (Eds.), *Mutual relations between the Republic of Korea and V4 countries in trade and investment: Conference Proceedings – International Scientific Conference and Workshop* (pp. 156-177). Bratislava: Vydavateľstvo Ekonóm. ISBN: 978-80-225-4207-4
- Nicolas, F. – Thomsen, S. – Bang, M. (2013): Lessons from investment policy reform from Korea. *OECD Working Papers on International Investment*, 2.
Forrás: https://www.oecd.org/investment/investment-policy/WP-2013_2.pdf
- Oh, J. H. – Mah, J. S. (2017): The patterns of Korean foreign direct investments in Vietnam. *Open Journal of Business and Management*, 5(2), pp. 253-271. ISSN: 2329-3292. DOI: <https://doi.org/10.4236/ojbm.2017.52023>
- Pavlínek, P. (2015): Foreign direct investment and the development of the automotive industry in central and eastern Europe. In B. Galgóczi, J. Drahokoupli & M. Bernaciak (Eds.), *Foreign investment in eastern and southern Europe after 2008. Still a lever of growth?* (pp. 209-255). Brussels: European Trade Union Institute. ISBN: 978-2-87452-390-8
- Plottier, C. – Park, Y. (2020): Korean FDI in Latin America and the Caribbean: a partner for sustainable development. *Project Documents*, (LC/TS.2019/95), Santiago: United Nations.
Forrás: https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/45097/S1901083_en.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- POSCO (2020): History of POSCO.
Forrás: <https://www.posco.co.kr/homepage/docs/eng6/jsp/company/posco/s91a1000012c.jsp>
- Radosevic, S. (2004): La industria electrónica en los países de Europa Central y Oriental: Una nueva localización de la producción global. *ICE: Revista de economía*, 818, pp. 151-164. ISSN: 2340-8790
Forrás: <http://www.revistasice.com/index.php/ICE/article/view/709/709>
- Sa-Kong, I. – Koh, Y. (Eds.) (2010): *The Korean economy: Six decades of growth and development*, Seoul: Korea Development Institute. ISBN: 978-89-8063-457-6

Forrás: https://www.kdi.re.kr/kdi_eng/publications/publication_view.jsp?pub_no=11571

Slovak Investment and Trade Development Agency (2011): Electrical engineering industry.

Forrás: http://www.sario.sk/sites/default/files/content/files/electrotechnical_industry.pdf

Szentes, T. (2005): Világ gazdaságtan. Elméleti és módszertani alapok. 1. kötet. Budapest: Aula. ISBN: 963-9215-35-X

United Nations Conference on Trade and Development. (2006). World investment report 2006: FDI from developing and transition economies: Implications for development. New York: United Nations.